

Ympäristöministeriö

Arvoisa vastaanottaja

Asuntoministeri Jan Vapaavuori on hallituksen metropolipolitiikan toteuttamiseen liittyen asettamassa työryhmän tehostamaan metropolialueen sosiaalista eheyttä koordinoivia toimenpiteitä. Ryhmän asettamisesta on päätetty hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä (10.12.2009).

Ministerityöryhmän mukaan tarkoituksena on hyödyntää käynnistyneitä ja käynnistämässä olevia sosiaalista eheyttä tukevia hankkeita, tunnistaa niissä syntyviä lupaavia toimintamalleja, edistää niiden levittämistä ja kasvua tarjoamalla sisällöltään samansuuntaisille hankkeille yhteistyöfoorumin ja jakamalla kokemukset hankkeiden tuloksista ja toimintamalleista laajempaan käyttöön.

Sosiaalisen eheyden edistämiseksi metropolialueella on käynnissä/käynnistymässä useita selvitys-, tutkimus- ja kehittämishankkeita. Hankkeiden kohteina ovat muun muassa maahanmuuttajien elinolot ja alueellinen/asuinaluekohtainen keskittyminen, lastensuojelun tarpeen nopea lisääntyminen, nuorten työttömyys, opiskelun keskeytyminen ja asuntotilanne sekä köyhyys ja toimeentulovaikkeudet osassa lapsiperheitä ja ikääntyvässä väestössä.

Ryhmän toimikausi on 15.01.2010 – 31.12.2010. Ryhmän puheenjohtajana toimii ensimmäisen puolen vuoden ajan kaupunkien nimeämä puheenjohtaja ja jälkimmäisen puolen vuoden ajan valtiovallan nimeämä puheenjohtaja.

Ohjelmatyöryhmän ensimmäisen jakson puheenjohtajaksi on tarkoitus nimetä Vantaan vapaa-ajan ja asukaspalveluiden toimialajohtaja Heidi Nygren. Ryhmän valmistelutyön edellyttämät palvelut hankitaan pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA:sta.

Pyydämme teitä nimeämään ryhmään varsinaisen ja varaedustajan. Toivomme, että esittäessänne jäseniä otatte huomioon tasa-arvolain vaatimukset. Pyydämme ehdotuksenne viimeistään perjantaina 8.1.2010. Lisätietoja, Peter Fredriksson (p.050 3698437). Yhteyshenkilönä on Eeva- Liisa Siru (eeva-liisa.siru@ymparisto.fi, 0400 143966)

Helsingissä 17.12.2009

Matti Vatilo
Rakennusneuvos

Peter Fredriksson
Erityisasiantuntija

Jakelu:
Opetusministeriö
Sisäasiainministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ympäristöministeriö
Helsingin kaupunki
Espoon kaupunki
Vantaan kaupunki
KUUMA-seutu ja kuntaryhmä Neloset
Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
Raha-automaattiyhdistys
TEKES
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA

KATSAUS METROPOLIPOLITIIKAN TOTEUTTAMISEEN 2009

1. Tausta

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä päätti metropolipolitiikan painopisteistä 13.12.2007. Samassa yhteydessä ministerityöryhmä päätti myös, että metropolipolitiikan valmistelua varten perustettu sihteeristö raportoi metropolipolitiikan toteutumisesta vuosittain hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmälle ja perustettavalle metropolipolitiikan yhteistyöelimelle. Seuranta kohdistuu erityisesti painopistepäätöksen kohdassa 3 oleviin kärkihankkeisiin sekä vastaaviin myöhempiin toimenpiteisiin.

2. Kärkihankkeet 2008-2011

Metropolipolitiikan kärkihankkeet kuvaavat toimenpidekokonaisuuksia, joiden merkitys metropolipolitiikan onnistumiselle on keskeistä. Painopistepäätöksessä kärkihankkeiksi määriteltiin seuraavat:

1. Valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen aiesopimuksen laatiminen riittävän asunto- ja tonttitarjonnan turvaamisesta sekä tähän liittyen valtioneuvoston asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa erityisesti Helsingin seudun erityiskysymyksiä koskevat ratkaisut. Helsingin seudun MAL-vision toteuttamispolkuun liittyvän valtion ja kuntien yhteistyön kehittäminen. (YM, VM, LVM)
2. Seudun keskeisten maankäyttöratkaisujen ja liikenneinvestointien tiiviimpi yhteensovittaminen mm. uudistamalla pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaan perustuva aiesopimus. (LVM, VM, YM)
3. Metropolialueen kilpailukykystrategian valmistelun ja toteutuksen tukeminen valtion ja seudun kuntien yhteistyöllä innovaatiopolitiikassa (mm. innovaatioyliopisto), osaamisen kehittämisessä, osaavan työvoiman saannin varmistamisessa ja ulkomaisessa markkinoinnissa. (TEM, OPM)
4. Pääkaupunkiseudulle kohdennetun maahanmuuttopoliittisen ohjelmakokonaisuuden laatiminen ja toteuttaminen valtion ja seudun kuntien yhteistyönä, sisältäen työperäisen maahanmuuton edistämisen, julkisen ja kolmannen sektorin edellytysten vahvistamisen maahanmuuttajien työvoimaresurssin hyödyntäjinä sekä pilottiohjelman maahanmuuttajien kotoittamisen ja työllistymisen edistämiseksi. (SM, TEM, OPM)
5. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman laatiminen sekä lähiöohjelman kautta kohdistettavat sosiaalista eheyttä vahvistavat toimenpiteet (YM, STM)

3. Kärkihankkeiden toteutuminen vuonna 2009

Kärkihanke 1: Valtion (VM, YM) ja Helsingin seudun kuntien välinen aiesopimus riittävän asunto- ja tonttitarjonnan turvaamisesta tuli voimaan 1.4.2008. Sopimuksen ensimmäinen arviointitilaisuus järjestettiin tammikuussa 2009. Ensimmäinen seurantaraportti valmistui toukokuussa 2009. Sen mukaan vapaarahoitteinen asuntotuotanto on lähes tyrehtynyt suhdannetilanteen myötä, ja siksi kokonaisasuntotuotantotavoitteita ei saavuteta. Alkava ara-tuotanto ylittää aiesopimustason PKS-seudulla (n.45%) ja KUUMA-kunnissa (vajaat 20%), mutta jää alle Nelosissa (yli 20%). Asunto-

tonttituotanto mitattuna asemakaavojen hyväksymisenä näyttäisi ylittävän tavoitteen 2009 PKS-seudulla, mutta jäävän alle muualla. Ministeri Vapaavuoren ja kuntajohtajien arviointitilaisuus aiesopimuksen vuoden 2009 tuloksista järjestetään helmikuun alkupuolella.

Helsingin seudun maankäyttöä, asumista ja liikennettä yhteen sovittava ns. MAL –visio ja –strategiatyö on ollut käynnissä Greater Helsinki Vision –kilpailun tulosten ja jatkotyön pohjalta. Helsingin seudun yhteistyökokous hyväksyi 5.11.2009 Helsingin seudun vision. MAL-strategiset linjaukset valmisteltiin hyväksyttäväksi samassa kokouksessa, mutta palautettiin uudelleen valmisteltaviksi kevään 2010 kokoukseen. Valtiota on pyydetty mukaan MAL-vision jatkotyöhön, mutta rooli on edelleen avoin.

Kärkihanke 2: Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelman PLJ 2007:n toteutusta koskeva valtion (LVM), seudun kaupunkien ja YTV:n välinen aiesopimus allekirjoitettiin 27.8.2008. Sopimus perustuu YTV:n hallituksen 2.3.2007 tekemään liikennejärjestelmäpäätökseen ja valtioneuvoston 27.3.2008 antamaan liikennepoliittiseen selontekoon. Sopijapuolet valmistelevat yhteistyönä seuraavaa liikennejärjestelmäsuunnitelmaa koko Helsingin seudulle. Se on tarkoitus kytkeä tiiviisti seudun MAL-työhön ja käynnissä olevaan Uudenmaan maakuntakaavatyöhön. Tämä HLJ 2011 – liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintatyö on käynnistynyt syksyllä 2008. Liikennejärjestelmäpäätös on tarkoitus tehdä vuoden 2011 alussa. Jatkossa vuoden 2010 alussa aloittava Helsingin seudun liikennekuntayhtymä valmistelee Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman.

Kärkihanke 3: Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat hyväksyivät metropolialueen kilpailukykystrategian toimenpide-ehdotukset 19.3.2009, ja strategia julkistettiin 2.6.2009. Strategiassa on määriteltä neljä painopistealuetta: koulutus ja osaaminen, elämänlaatu ja elinympäristö, innovaatioympäristöt ja julkiset hankinnat sekä kansainvälistyminen ja globaalit verkostot. Siitä on rajattu ulkopuolelle muussa seudun strategiatyössä käsiteltävät teemat, mm. MAL-asiat. Strategian toteuttamiseen liittyvän valtion ja kuntien välisen aiesopimuksen valmistelu aloitettiin TEM:n koordinoimana keväällä 2009. Aiesopimus on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2009 loppuun mennessä. Sopimusvalmistelussa ovat mukana myös Kuuma-kunnat, kuntaryhmä Neloset ja Uudenmaan liitto. Valtion puolelta asia liittyy TEM:n, OPM:n, LVM:n, YM:n ja UM:n sektoreille.

Pääkaupunkiseudun rehtorifoorumi ja kaupungit käynnistivät 14.3.2008 metropolialueen tutkimus- ja yhteistyöohjelman valmistelun. Ohjelma valmistui huhtikuussa 2009. Kilpailukykystrategian toteuttamiseen liittyen pääkaupunkiseudun kaupungit esittivät 21.4.2009 opetusministeriölle, että ohjelman pohjalta käynnistettäisiin valtion kanssa aie- tai kumppanuussopimustyyppinen toteuttamis- ja rahoitusmallin valmistelu. Asian valmistelu on valtion puolelta lykkääntynyt mm. sektoritutkimuksen uudelleenjärjestelyjen takia.

Kärkihanke 4: Maahanmuuttoon liittyvän valtion (SM, OPM, TEM) ja pääkaupunkiseudun yhteistyön keskeiseksi konkreettiseksi sisällöksi täsmentyi maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen nopeuttaminen ja tehostaminen, josta on valmisteltu aiesopimus. Aiesopimus on tarkoitus allekirjoittaa 8.12.2009. Sopimusvalmistelussa on keskitytty erityisesti työllistymisen ja kotoutumisen alkuvaiheen tehostamiseen ja ohjauksen kokonaisjärjestelmän kehittämiseen asiakasnäkökulmasta. Aiesopimuksen valmistelua pitkitti valtion päätöksen puuttuminen sopimuksen kannalta olennaiseksi nähdystä alueen työ- ja elinkeinotoimistoille kohdennetusta pysyvästä lisäresursoinnista. Vuodelle 2010 tämä resurssi päätettiin työllistämistukirahoituksen kautta.

Aiesopimuksen tavoitteita tukeva, hallitusohjelman mukainen maahanmuuttajien kotouttamista ja työllistymistä edistävä pilottiohjelma käynnistyi heinäkuussa 2009. Metropolialueelta ohjelmassa on mukana 2 hanketta.

Kärkihanke 5: Valtioneuvosto teki 14.2.2008 periaatepäätöksen hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishohjelmaksi 2008-2011. Ohjelman toteuttamiseksi on laadittu valtion (YM, STM, OM) ja suurimpien asunnottomuuskaupunkien, metropolialueella Helsinki, Espoo ja Vantaa, väliset aiesopimukset. Aiesopimukset tulivat voimaan 1.9.2008. Aiesopimukset sisältävät konkreet-

tiset toimeenpanosuunnitelmat, joissa on yksilöity ja aikataulutettu käynnistettävät hankkeet ja muut toimenpiteet. Sopimusten suunnitelmien toimeenpano on käynnissä. Ohjelman osana on käynnistynyt useita asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn liittyviä hankkeita.

Poikkihallinnollinen lähiöohjelma 2009-2011 valmistui 13.5.2008. Ensimmäinen hakukierros ohjelmaan päättyi 30.9.2008, ja hankkeet hyväksyttiin helmikuussa 2009. Ohjelmaan hyväksyttiin noin 18 hanketta, joissa seudun kunnat olivat hakijoina. Kaikki hyväksytyt hankkeet ovat saaneet ARAn rahoituspäätöksen. Lähiöohjelman toinen hakukierros alkoi toukokuussa 2009 ja päättyi 30.11.2009.

Sosiaalisen eheyden vahvistamiseksi ja syrjäytymiskehityksen torjumiseksi metropolipolitiikan sihteeristö on valmistellut aloitteen sosiaalisen eheyden koordinaatioryhmän perustamiseksi metropolialueelle. Koordinaatioryhmän tarkoituksena olisi hyödyntää käynnistyneitä ja käynnistämässä olevia sosiaalista eheyttä tukevia hankkeita, tunnistaa niissä syntyviä lupaavia toimintamalleja, edistää niiden levittämistä ja kasvua tarjoamalla sisällöltään samansuuntaisille hankkeille yhteistyöfoorummin ja jakamalla kokemukset hankkeiden tuloksista ja toimintamalleista laajempaan käyttöön. Kaupungit ovat osaltaan jo sitoutuneet hankkeeseen, mutta valtion puolelta asialle ei ole toistaiseksi löytynyt omistajaa.

4. Metropolipolitiikan valmistelu vuonna 2009

Metropolipolitiikan koordinoinnista vastaa hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä, sekä sen valmistelusta ja toteutuksesta kukin ministeriö hallinnonalallaan siten kuin hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä päätti 21.6.2007. Ministeriöitä avustaa ja Halken käsittelyä valmistelee ministeriöiden (YM, TEM, LVM, OPM, SM, STM, VM) edustajista koostuva sihteeristö. Sihteeristön kokouksiin on kutsuttu pysyvinä kuntapuolen asiantuntijoina myös pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan valmistelusihteeristön ja Kuuma-kuntien edustajat.

Sihteeristö on kokoontunut vuoden 2009 aikana 8 kertaa. Teemakohtaisina asiantuntijoina on vuoden aikana kuultu Tanja Sippola-Alhoa Helsingin kaupungilta (MAL-asioista), Hanna Virtasta Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta (maahanmuuttajien asumisesta), Auvo Haapanalaa ja Ulla Koskea ympäristöministeriöstä (ALKU-hankkeesta ja aluekehittämislain uudistuksesta), Juha-Pekka Suomea sisäasiainministeriöstä (kotouttamisselonteosta), Asta Mannista Helsingin kaupungilta (metropolialueen tutkimus- ja yhteistyöohjelmasta), Helinä Hulttosta Helsingin kaupungilta, Kari Ilmosta sosiaali- ja terveysministeriöstä, Kimmo Aaltosta opetusministeriöstä ja Kaija Tuuria KUUMA-kunnista (sosiaalisesta eheydestä) sekä Marianne Mustajokea Espoon kaupungilta (kaksikielisyydestä; kokous 10.12.2009).

Metropolipolitiikkahankkeen neuvottelukunta asetettiin 24.7.2008 Halken painopistepäätöksen (13.12.2007) mukaisesti vahvistamaan kumppanuutta ja seuraamaan metropolipolitiikan toteutumista. Neuvottelukunta on keskeisten ministeriöiden, kuntien, maakunnan liittojen, elinkeinoelämän sekä koulutusta ja tutkimusta edustavien tahojen välinen yhteistyöelin. Sen puheenjohtajana toimii asuntonministeri Jan Vapaavuori ja varapuheenjohtajana hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi. Neuvottelukunta kokoontui vuoden 2009 aikana 2 kertaa. Kokouksessa 15.4. oli erityisteemana maahanmuuttoasiat ja 13.11. metropolialueen kilpailukyky.

Valtioneuvosto hyväksyi 13.5.2009 **kaupunkipolitiikan periaatepäätöksen**, jonka linjauksissa todetaan metropolipolitiikkaa koskien seuraavasti: "Metropolipolitiikan toteuttamista jatketaan hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän joulukuussa 2007 päättämien linjausten ja kärkihankkeiden pohjalta. Kärkihankkeiden toteuttamista vauhditetaan erityisesti asuntopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi, metropolialueen kilpailukykystrategian toteuttamiseksi sekä maahanmuuttajien työllistymisen ja kotouttamisen edistämiseksi."

Ministerit Vapaavuori ja Kiviniemi ovat asettaneet 13.11.2009 **hankkeen**, jossa analysoidaan ja vertaillaan **kansainvälisiä kokemuksia metropolialueille kehitetyistä hallintomalleista**. Selvitystyö teetetään ulkopuolisella taholla ja siihen liittyvä tarjouspyyntökierrös päättyy 7.12.2009. Työtä seuraamaan on asetettu ympäristöministeriön, valtiovarainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön edustajista koostuva ohjausryhmä.

Valtioneuvosto on **kunta- ja palvelurakennemuutoksen** etenemisestä eduskunnalle marraskuussa 2009 antamassaan **selonteossa** linjannut kaupunkiseutuja koskevassa kohdassa metropolialuetta koskien seuraavasti: "Helsingin seudun erityisyys otetaan huomioon suuria kaupunkiseutuja koskevissa linjauksissa. Jatketaan metropolipolitiikan toteuttamista hallitusohjelmassa sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Vakiinnutetaan seudun kuntien ja valtion välinen aiesopimuskäytäntö sekä valtion eri hallinnonalojen kumppanuuteen perustuva yhteistyö. Valtio on toimillaan valmis tukemaan ja osallistumaan metropolialueen yhteistyön ja yhteisen päätöksenteon vahvistamiseen."

5. Päätösehdotus

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä

1. pitää tärkeänä metropolialueen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi laadittavan aiesopimuksen pikaista valmistumista sekä valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelua world design capital -hankkeen toteuttamiseksi. Metropolialueen kilpailukykystrategiaa tukevan tutkimus- ja yhteistyöohjelman toteuttamiseksi jatketaan eri osapuolten kumppanuuteen perustuvan toteuttamis- ja rahoitusmallin valmistelua kuntien, korkeakoulujen ja asianomaisten ministeriöiden kesken. (Kärkihanke 3)

2. korostaa maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen tehostamiseen tarvittavien lisäresurssien tarpeen pysyvyyttä ja pitää tärkeänä, että vuodelle 2011 ja siitä eteenpäin ao. resurssien tasokorotus toteutetaan pysyväistyyppisellä rahoituksella 8.12.2009 allekirjoitettavan aiesopimuksen tavoitteiden mukaisesti. (Kärkihanke 4)

3. kiinnittää asianomaisten ministeriöiden huomiota sosiaalisen eheyden vahvistamisen ja syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäisyyn tärkeyteen. Tämän konkretisoinnissa olemassa olevien välineiden ja prosessien välisen yhteistyön lisääminen ja eri toimijoiden kumppanuuden vahvistaminen on keskeistä. Asian edistämiseksi ympäristöministeriö asettaa metropolialueen sosiaalisen eheyden koordinaatioryhmän. Ryhmän tarkoituksena on hyödyntää käynnistyneitä ja käynnistämässä olevia sosiaalista eheyttä tukevia hankkeita, tunnistaa niissä syntyviä lupaavia toimintamalleja, edistää niiden levittämistä ja kasvua tarjoamalla sisällöltään samansuuntaisille hankkeille yhteistyöfoorumin ja jakamalla kokemukset hankkeiden tuloksista ja toimintamalleista laajempaan käyttöön. Ryhmän toimikausi on 01.01.2010 – 31.12.2010. Ryhmän puheenjohtajana toimii ensimmäisen puolen vuoden ajan kaupunkien nimeämä puheenjohtaja ja jälkimmäisen puolen vuoden ajan valtiohallinnon nimeämä puheenjohtaja. Osapuolet turvaavat yhdessä valmistelutyön edellyttämät resurssit. (Kärkihanke 5)

4. merkitsee tiedoksi metropolipolitiikan tilannekatsauksen 2009

Liite: Metropolipolitiikan hankkeet – tilannekatsaus (muistio 4.12.2009)